

## **Bedenkingen bij het wetsontwerp richtingsbezwaren (art. 5b Leerplichtwet)**

Hieronder zet ik mijn bedenkingen uiteen tegen het wetsvoorstel ‘Wet Voorschriften vrijstelling leerplicht bij richtingsbezwaren’, zoals op 2 juni 2020 door de Minister van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (verder: ‘de Minister’) werd gepubliceerd. Ik zal mijn bezwaren toelichten aan de hand van de volgende punten.

1. Hoe gaat het eigenlijk met ‘artikel 5b kinderen’?
2. Opmerkingen over het rapport ‘De Staat van het Onderwijs 2020’
3. Het voorgesprek met ouders en kind
4. Het vastleggen van gegevens betreffende godsdienst en/of levensovertuiging
5. Het huisbezoek
6. Onderwijs binnen het gezin door de ouders
7. Onderwijs in de Nederlandse taal
8. Onderwijs op een andere locatie
9. Wat gebeurt er bij ‘tekortkomingen’?
10. Strijd met artikel 23 Grondwet
11. Wetgevingstraject: een motie van wantrouwen?
12. Vrijheid van onderwijs?

Mijn conclusie zal zijn dat de door de Minister in de Memorie van Toelichting bejubelde vrijheid van onderwijs door dit wetsvoorstel wordt ingeperkt en dat het ten opzichte van de reeds bestaande wetgeving een forse stap in de verkeerde richting is.

### **1. Hoe gaat het eigenlijk met ‘artikel 5b kinderen’**

Mijn eerste punt is niet zozeer een bezwaar, maar een vraag vooraf. In de Memorie van Toelichting op het wetsvoorstel (verder: ‘MvT’) wordt met geen woord gerept over de vraag hoe het eigenlijk gaat met de ongeveer 1000 kinderen die momenteel een vrijstelling hebben op basis van art. 5b Leerplichtwet. Eerdere evaluaties die door de overheid werden geïnitieerd rondom deze kinderen hebben namelijk laten zien dat verreweg de meeste daarvan bovengemiddeld presteren. Is dat nog steeds zo? Heeft de Minister aanwijzingen dat het sinds die eerdere evaluaties minder goed gaat met kinderen die een vrijstelling hebben op basis van art. 5b? Is het ontbreken van een dergelijke evaluatie niet wat vreemd en zou de Minister dat niet eerst moeten onderzoeken alvorens een wetsvoorstel te presenteren waarbij de huidige regeling, die naar mijn mening prima voldoet, volledig op de schop gaat?

### **2. Opmerkingen over het rapport ‘De Staat van het Onderwijs 2020’**

Voortbordurend op het eerste punt betreft mijn volgende opmerking het rapport ‘De Staat van het Onderwijs’, zoals dat op 22 april 2020 werd gepubliceerd.<sup>1</sup>

In dit rapport worden een aantal schokkende conclusies getrokken. Ik wil deze in het licht van dit wetsvoorstel rondom artikel 5b Leerplichtwet niet onbesproken laten en vraag mij daarbij

---

<sup>1</sup> <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2020/04/22/staat-van-het-onderwijs-2020>

hardop af of de Minister bij het indienen van dit wetsvoorstel wel de juiste prioriteiten voor ogen heeft. De conclusies van het rapport waren – verkort weergegeven – de volgende:

- a. Wat betreft de sociale veiligheid op scholen heeft 1 op de 10 kinderen in het basisonderwijs te maken met (aanhoudend) pesten en gevoelens van onveiligheid. In het middelbaar onderwijs zegt 5% van de leerlingen dat ze worden gepest.
- b. De groep leerlingen die moeite heeft met lezen groeit. De OESO beschouwt maar liefst 24 procent van de Nederlandse 15-jarigen als dermate laaggeletterd dat zij niet voldoende mee kunnen komen in de maatschappij. De groep excellente lezers wordt eveneens kleiner. Een gevolg van nivellering in het onderwijs?
- c. De motivatie om te lezen neemt af. Het plezier waarmee 15-jarige leerlingen lezen in Nederland is het laagst van alle EU-landen.
- d. Het lerarentekort is een bedreiging voor de kwaliteit van het onderwijs en legt daarop een grote druk. De tekorten zijn groter op zwakke scholen en zijn bovendien ongelijk verdeeld: scholen met een ‘uitdagende’ leerlingen populatie zoeken vaker (online) naar leraren en hebben meer vacatures.
- e. Scholen hebben steeds meer moeite om voldoende personeel voor de klas te krijgen. In de zwaarst getroffen gebieden lukt dit bovendien steeds vaker niet. Het gevolg: vierdaagse schoolweken, een week sluiten, onderwijsassistenten of zelfs ouders voor de klas.
- f. Er zijn zorgen om de kwaliteit van het onderwijs, mede omdat een toenemend aantal onbevoegde leraren de vacatures vervult.
- g. Er is een toenemend aantal onvoldoende en zeer zwakke scholen. Ongeveer 19.000 (!) kinderen kregen in het schooljaar 2018/2019 onderwijs dat niet voldeed aan de basiskwaliteit.
- h. Het aantal leerlingen dat, om welke reden dan ook, drie maanden of langer thuiszit, neemt nog steeds toe. Het aantal thuiszitters is ongewenst en staat haaks op het streven naar nul thuiszitters. Het gaat hier in totaal om ongeveer 5000 kinderen.<sup>2</sup>
- i. Het aantal scholen voor particulier onderwijs is gestegen van 35 in 2015 naar 60 in 2018. Redenen om voor particulier onderwijs te kiezen zijn bijvoorbeeld onvrede over de kwaliteit van het reguliere onderwijs, behoefte aan meer kleinschaligheid en individuele aandacht.

Zoals hiervoor in het eerste punt werd aangegeven, zijn er in Nederland ongeveer 1000 kinderen die een vrijstelling hebben op basis van art. 5b Leerplichtwet. Met die kinderen gaat het over het algemeen erg goed. Gelet op het ontbreken van enige recente evaluatie omtrent deze ‘artikel 5b kinderen’ enerzijds en het rapport ‘De Staat van het Onderwijs 2020’ anderzijds: is het nou werkelijk opportuun om ten aanzien van de ‘artikel 5b kinderen’ dit wetsvoorstel in te dienen alvorens de toch wel schokkende conclusies uit dat rapport aan te pakken middels wetgeving of anderszins?

Wat dit laatste punt betreft, is het in dit verband goed om een ‘Kameroverleg inzake Thuisonderwijs’ (dd. 31 maart 2011) in herinnering te roepen, waar de huidige Minister en toenmalig Kamerlid Arie Slob ten aanzien van thuisonderwijs op basis van art. 5b onder meer het volgende opmerkte (zie de link in de noot voor het volledige verslag):<sup>3</sup>

---

<sup>2</sup> <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/01/30/thuiszittersbrief-januari-2020>

<sup>3</sup> <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/viob8ee9gcz1>

Bij brief van 13 december vorig jaar heeft de minister aangegeven wat de praktijk is en dat er in principe geen problemen zijn. Haar conclusie was dat er geen enkele reden was om onze regelgeving aan te passen. (...) Wij vinden dat ouders de ruimte moeten hebben en houden om een beroep te doen op de wettelijke mogelijkheden die er zijn om hun kind niet naar school te sturen. Ik zie geen enkele reden om daar nu opeens van af te wijken. (...) Nogmaals: het gaat om een heel beperkte groep. Laten wij deze mogelijkheid behouden voor deze groep, die daar op een goede manier, met heel veel liefde voor hun kinderen, invulling aan geeft. Deze kinderen komen in het leven goed terecht. Ook persoonlijk ken ik een aantal mensen die op deze wijze zijn grootgebracht en onderwijs hebben gekregen. Kortom: wij zien geen enkele reden om de zaak nu te veranderen. Wij willen de status-quo handhaven.

In deze opmerkingen van het Kamerlid Slob kan ik mij volledig vinden.

De volgende punten gaan concreet over het wetsvoorstel zelf.

### **3. Het voorgesprek met ouders en kind**

Voordat er überhaupt een vrijstelling kan worden verkregen, dient eerst een gesprek plaats te vinden tussen ‘de ouders, de betrokken jongere en de gemeente’ (art. 15a lid 2). De leerplicht geldt vanaf het moment dat een kind de leeftijd van 5 jaar bereikt. Dan is het overigens bepaald nog geen ‘jongere’, maar een ‘kind’, maar dat even terzijde. Wat voor toegevoegde waarde heeft het om een kind verplicht aanwezig te laten zijn bij een gesprek dat, volgens de eerste alinea op blz. 14 MvT, niet eens ‘over de inhoud’ gaat? Wil de gemeente tijdens dat gesprek kunnen vaststellen of de ouders en hun kind een goede band met elkaar hebben, of iets van dien aard? Hoe moet dit precies worden opgevat? Die vraag is relevant, omdat op blz. 14 van de MvT het volgende wordt opgemerkt:

Daarnaast kunnen gemeenten onder meer binnen het kader van de Jeugdwet voor hen relevante thema's aan de orde stellen.

Wat heeft de Jeugdwet te maken met de Leerplichtwet? Zijn er onderzoeken of evaluaties bekend waaruit zou blijken dat kinderen die een vrijstelling op basis van art. 5b hebben regelmatig met Jeugdzorg in aanraking komen? Zo ja, welke evaluaties zijn dat? Zo nee, waarom acht de Minister het nodig om een dergelijk dreigement, want zo mogen we dat toch wel noemen, naar de ouders in de MvT op te nemen?

### **4. Het vastleggen van gegevens betreffende godsdienst en/of levensovertuiging**

Om voor een beroep op artikel 5b in aanmerking te komen moeten ouders hun richtingsbezwaren onderbouwen. De MvT merkt daarbij op dat:

...aangezien dit bijzondere persoonsgegevens zijn, namelijk gegevens betreffende godsdienst en/of levensovertuiging, worden deze gegevens met grote zorgvuldigheid behandeld.

Dat moge zo zijn, ik maak echter fundamenteel bezwaar tegen het vastleggen van persoonsgegevens die op enigerlei wijze de eigen godsdienst of levensovertuiging van de ouders openbaren. Ook als dat vastleggen ‘slechts’ van tijdelijke aard zou zijn. De geschiedenis heeft immers laten zien dat de (Nederlandse) overheid niet kan worden vertrouwd waar het gaat om het vastleggen van persoonsgegevens en dat klemt nog meer als dit vastleggen digitaal gebeurt.

Tot slot: nog afgezien van het ‘toelichten’ van richtingsbezwaren kan en mag niemand daarbij verplicht worden om zijn of haar godsdienst of levensovertuiging specifiek te noemen, dus ook niet in relatie tot een richtingsbezwaar als bedoeld in art. 5b Leerplichtwet.

## **5. Het huisbezoek**

Het voorgestelde artikel 15p lid 5 bepaalt dat ‘de inspectie’ in het eerste jaar dat het onderwijs wordt verzorgd de ‘locatie’ van het onderwijs bezoekt, en vervolgens elke vier jaar opnieuw. Ervan uitgaande dat het onderwijs vooral in de woning zal plaatsvinden, merk ik allereerst op dat een dergelijk huisbezoek een fundamentele schending is van het recht op privacy. Althans, de verplichting tot het toestaan van een dergelijk bezoek, want kennelijk heeft het niet toelaten van de inspectie tot consequentie dat geen vrijstelling wordt verleend of dat deze vervalt.

Voorts: wat moet hier precies worden verstaan onder de ‘locatie’ van het onderwijs? Als het onderwijs in een bepaalde ruimte in de woning van de ouders zou plaatsvinden, is het dan voldoende wanneer uitsluitend toegang wordt verleend tot die specifieke ruimte, of moet de inspectie toegang tot de gehele woning worden verleend (ervan uitgaande dat het onderwijs in de woning plaatsvindt)? Zo ja, wat is daarvoor de precieze onderbouwing? Wil de inspectie kijken welke boeken er in de kast staan, naar welke muziek er in huis wordt geluisterd, of wat er allemaal in de keukenkastjes te vinden is?

## **6. Onderwijs binnen het gezin door de ouders**

Artikel 15b van het wetsvoorstel bepaalt dat het onderwijs vooral binnen het gezin en bij de ouders thuis dient plaats te vinden. Dit wordt op pagina 15 van de MvT als volgt gemotiveerd:

Wanneer dit onderwijs ook gegeven wordt aan jongeren van buiten het eigen gezin, ontstaat een situatie die lijkt op een klas.

Hoe moet dit precies worden opgevat? Mogen ouders van kinderen met een vrijstelling niet op regelmatige basis samenkomen met gelijkgestemde ouders en dan gezamenlijk activiteiten ondernemen die bijdragen aan de intellectuele en sociale ontwikkeling van hun kinderen?

Een andere relevante vraag in dit verband: mogen de ouders een leraar of ‘tutor’ inhuren om hun kind bepaalde specifieke zaken bij de brengen waar de ouders zelf minder kennis van hebben? Zoals bijvoorbeeld muzikles op een instrument dat de ouders zelf niet bespelen, of een meer ingewikkeld onderwerp als kwantummechanica? Het wetsvoorstel en de MvT lezend, lijkt het erop dat het de ouders niet is toegestaan om dat te doen.

## **7. Onderwijs in de Nederlandse taal**

Waarom dient het onderwijs primair in het Nederlands te worden gegeven (MvT paragraaf 4.2 op pagina 16)? Is de Minister ermee bekend dat juist op Nederlandse Universiteiten in toenemende mate onderwijs in het Engels wordt gegeven? Zelfs docenten die Nederlands als primaire taal hebben geven vaak uitsluitend nog onderwijs in het Engels. Is het niet zo dat in tijden van toenemende globalisering het spreken van buitenlandse talen, vooral het Engels, steeds belangrijker wordt? Hoe verhoudt deze eis tot lesgeven in de Nederlandse taal zich tot

de regelgeving met betrekking tot de Europese school, waar juist onderwijs in het Engels (en andere talen) wordt gegeven? Ook kan worden opgemerkt dat de eis dat het onderwijs primair in de Nederlandse taal dient te worden gegeven op gespannen voet staat met het voorgestelde artikel 15d lid 8, dat immers bepaalt dat:

...het onderwijs (...) de jongere in staat (stelt) om door te stromen naar een niveau van vervolgonderwijs dat voor de jongere passend is.

Zoals hiervoor al opgemerkt, vindt veel van dat vervolgonderwijs juist plaats in een andere taal dan de Nederlandse, namelijk het Engels. Zie ook het Eindadvies Platform Onderwijs 2032 (pagina 30)<sup>4</sup>, waar ten aanzien van het basisonderwijs wordt onderkend dat een goede beheersing van het Engels van groot belang is om te kunnen functioneren in een internationale context, en waar eveneens wordt opgemerkt dat in het hoger onderwijs het Engels steeds vaker de voertaal is en van studenten wordt verwacht die taal in voldoende mate te beheersen. Thuisonderwijs in de Engelse taal zou daar dan ook prima in bijdragen.

## **8. Onderwijs op een andere locatie**

Op bladzijde 15 stelt de MvT dat de vrijstelling:

... niet (is) bedoeld om ruimte te bieden voor bijvoorbeeld wereldreizen of een trekkend bestaan.

Wat betekent dit precies? En wat valt dan specifiek onder een ‘wereldreis’ of een ‘trekkend bestaan’? Impliceert dit dat het onderwijs nooit (deels) op een andere locatie mag worden gegeven dan in het eigen huis? Stel dat de ouders een tweede huis in, bijvoorbeeld, Frankrijk hebben. Mogen ze dan wel enkele maanden per jaar aldaar verblijven en het onderwijs dus (deels) in dat tweede huis geven? Zo nee, waarom niet? Als het niet mag, hoe wil de Minister daarop handhaven? Krijgen de ouders bijvoorbeeld een app, of een enkelband?

## **9. Wat gebeurt er bij ‘tekortkomingen’?**

Uit het voorgestelde artikel 15f lid 2a volgt onder meer dat de vrijstelling vervalft zodra de inspectie van oordeel is dat het onderwijs tekortschiet in kwaliteit. In de MvT (paragraaf 5.4, blz. 19) wordt dit als volgt toegelicht:

De inspectie kan op basis van het onderzoek aan de ouders melden dat het onderwijs niet langer voldoet aan de wettelijke criteria. Een melding zal ook volgen in de situatie waarin de inspectie niet in de gelegenheid wordt gesteld vast te stellen of wordt voldaan aan deze wettelijke criteria. Wanneer de inspectie deze melding doet, wordt tegelijkertijd een melding aan burgemeester en wethouders gedaan en vervalft de vrijstelling.

Allereerst is het, ondanks het bepaalde in de artikelen 15d en 15e, volstrekt onduidelijk wat die ‘wettelijke kwaliteitscriteria’ in de praktijk precies in zullen houden. Daarbij merk ik op dat deze ‘kwaliteitstoets’ van de inspectie kan worden gezien als een ‘inrichtingsbezwaar’. Waarom mogen ouders alleen richtingsbezwaren en geen inrichtingsbezwaren tegen scholen hebben, maar mag de inspectie wél een inrichtingsbezwaar met betrekking tot (de kwaliteit van) het onderwijs van de ouders hebben?

---

<sup>4</sup> <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/01/23/eindadvies-platform-onderwijs2032-ons-onderwijs2032>

Daarnaast merk ik op dat dit artikel 15f lid 2a zeer problematisch is in relatie tot de aard van de vrijstelling o.b.v. art. 5b Leerplichtwet. Immers, stel dat de ouders aan alle voorwaarden om thuisonderwijs te mogen geven hebben voldaan: zij zijn op gesprek geweest bij de gemeente, ze hebben de inspectie tot hun huis toegelaten, ze zijn het Nederlands voldoende machtig, het onderwijsplan is goedgekeurd, én: tegen alle scholen in de directe omgeving van hun woning hebben de ouders een gegrond richtingsbezwaar. Wanneer dan in zo'n geval de inspectie op enig moment nadien tot de conclusie komt dat het onderwijs van de ouders niet langer voldoet aan de 'wettelijke criteria' (welke dat dan ook mogen zijn) dan vervalt dus de vrijstelling.

Op welke school moeten de ouders hun kind dan inschrijven? Immers, er werd een vrijstelling verkregen op basis van een gegrond verklaard richtingsbezwaar en er is vastgesteld dat er geen scholen in de directe omgeving van de woning zijn die voor de ouders, qua richting, acceptabel zijn. Worden de ouders dan verplicht om hun kind naar een school te sturen waartegen zij een gegrond richtingsbezwaar hebben? Dat kan toch niet de bedoeling van de wetgever zijn? Het staat in elk geval op zeer gespannen voet met de grondgedachte achter art. 5b Leerplichtwet, of is de Minister voornemens om die grondgedachte in de toekomst helemaal los te laten?

## 10. Strijd met artikel 23 Grondwet

Het wetsvoorstel is discriminatoir en in strijd met artikel 23 Grondwet. Ouders die voor een vrijstelling in aanmerking willen komen worden namelijk gediscrimineerd ten opzichte van het 'B3 onderwijs' (ofwel de particuliere scholen), waar de eisen voor zowel de school als de leerlingen heel wat minder streng zijn waar het gaat om bijvoorbeeld het afnemen van toetsen of het behalen van een diploma. Als concreet voorbeeld noem ik hier de Democratische School 'De Ruimte' in Soest, waar geen door de Regering opgelegd curriculum is en men vrij is om al dan niet testen af te nemen. Ook is op deze school het behalen van een diploma niet verplicht en worden leerlingen vooral aangemoedigd om hun eigen weg te gaan (zie ook <https://deruimtesoest.nl/wel-of-geen-diploma/>). De Minister laat na om duidelijk te maken waarom dit discriminatoire onderscheid met deze B3 scholen gerechtvaardigd zou zijn.

In dit verband wijs ik nog op een rapport van de Onderwijsraad uit 2012, getiteld 'Artikel 23 Grondwet in maatschappelijk perspectief'.<sup>5</sup> Op pagina 46 van dat rapport staat het volgende:

In het licht van artikel 23 van de Grondwet zal het nooit zo kunnen zijn dat het particuliere onderwijs volledig wordt gelijkgeschakeld met het bekostigde onderwijs. Particulier onderwijs valt immers louter onder het regime van het tweede lid, dat zegt dat het geven van onderwijs vrij is, "behoudens het toezicht van de overheid en het onderzoek naar de bekwaamheid en zedelijkheid van hen die onderwijs geven". Bij het particulier onderwijs moet dus worden gebalanceerd tussen substantiële vrijheid aan de ene kant en de behoefte aan overheidsregulering en -toezicht aan de andere kant.

Waar is deze door de Onderwijsraad bedoelde 'balans' in het huidige wetsvoorstel ten aanzien van het 'thuisonderwijs' precies gebleven? Alhoewel thuisonderwijs volgens artikel 5b Leerplichtwet niets anders betekent dan een vrijstelling van de leerplicht, is het wel degelijk onderwijs volgens de Grondwet, want kijkend naar de wetsgeschiedenis van artikel 23 moeten

---

<sup>5</sup> <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2012/04/05/artikel-23-grondwet-in-maatschappelijk-perspectief>

we vaststellen dat de wetgever dat zo heeft bedoeld. Het thuisonderwijs kan dan worden gekwalificeerd als het geven van particulier onderwijs, en dient daarmee dus qua behandeling ten minste gelijk te worden gesteld.

Er zijn overigens nog meer elementen in dit wetsvoorstel die discriminatoir genoemd kunnen worden. Dit geldt bijvoorbeeld voor de eisen die worden gesteld op het gebied van (voor)opleiding en didactische vaardigheden. Deze eisen zorgen voor een verdere tweedeling in onze maatschappij, waarbij het krijgen van een vrijstelling alleen nog zal zijn weggelegd voor ouders die hoger zijn opgeleid.

## **11. Wetgevingstraject: een motie van wantrouwen?**

Het gehele wetsontwerp lijkt op een motie van wantrouwen naar ouders die een beroep doen op vrijstelling. En dat terwijl, ik herhaal dat nog maar een keer, het met verreweg de meeste '5b kinderen' heel goed gaat. De Minister van Onderwijs was in december 2010 nog van mening dat de overheid bij het toezicht op thuisonderwijs terughoudend zou moeten zijn. Toetsing op inhoud en resultaten van thuisonderwijs is immers lastig vorm te geven en de toezichtlast wordt al heel snel disproportioneel, iets dat zeker in het huidige tijdgewricht opgeld doet vanwege alle problemen waar het onderwijs in de Coronatijd al mee te maken heeft. De groep ouders die thuisonderwijs op basis van artikel 5b geeft, is klein en die ouders nemen hun verantwoordelijkheid serieus. Thuisonderwijs geven is daarbij intensief, men kiest daar niet zomaar voor. Het uitgangspunt van de wetgever zou dan ook vertrouwen moeten zijn, maar dit wetsvoorstel straalt vooral wantrouwen uit. Waar komt dat wantrouwen dan zomaar ineens vandaan?

Er zijn twee gebeurtenissen die daartoe wellicht hebben bijgedragen, maar bij nadere beschouwing op zichzelf staande incidenten zijn. Zo moest in 2011 het Islamitisch College in Amsterdam haar deuren sluiten, waarop enkele ouders aankondigden hun kinderen dan verder thuis te zullen onderwijzen. Dit zorgde destijds voor nogal wat commotie, maar nog ervan afgezien dat een dergelijke actie op basis van art. 8 lid 2 Leerplichtwet helemaal niet mogelijk was, kozen de meeste ouders uiteindelijk alsnog voor regulier onderwijs en bleek het allemaal een storm in een glas water. Enkele jaren later lanceerde toenmalig wethouder van onderwijs De Jonge in Rotterdam een ware kruistocht tegen ouders die thuisonderwijs wilden geven. Hij vond – kort gezegd – dat thuisonderwijs in een stad als Rotterdam helemaal niet mogelijk zou moeten zijn. Dit beleid kwam de gemeente Rotterdam uiteindelijk op een vernietigend rapport van de gemeentelijke ombudsman te staan.<sup>6</sup>

Meer dan dat is er niet, dus nogmaals de vraag: wat is er precies sinds 2010 veranderd waardoor met wantrouwen wordt aangekeken tegen ouders die een beroep doen op art. 5b Leerplichtwet?

In het hiervoor al genoemde rapport van de Onderwijsraad uit 2012 werd een aanbeveling gedaan ten aanzien van art. 5b. De Onderwijsraad stelt op pagina 50:

De raad geeft in overweging om bij vrijstelling van de leerplicht op basis van de Leerplichtwet de bestaande situatie te handhaven. Dat wil zeggen dat vrijstelling alleen toegestaan is bij bezwaren van de ouder tegen de richting van scholen op grond van godsdienstige en levensbeschouwelijke overtuiging. De eventuele doorvoering van een verruiming van het begrip richting tot ook

---

<sup>6</sup> <https://www.ombudsmanrotterdam.nl/wp-content/uploads/2016/07/Rapport-2015.1413-website.pdf>

pedagogische opvattingen of andere waardeoriëntaties zou, gezien de systematiek van richtingsbezwaren als uitzonderingsgrond in de Leerplichtwet, het thuisonderwijs tot een reguliere mogelijkheid maken. Het is uiteindelijk aan de wetgever hierover een inhoudelijke afweging te maken. Maar zou het thuisonderwijs een reguliere mogelijkheid worden, dan moet de wetgever de onderwijskwaliteit en de toegankelijkheid ervan garanderen.

Mede op basis van dit rapport diende toenmalig Staatssecretaris van OCW Dekker in 2016 een wetsontwerp in waarbij – kort gezegd – artikel 5b uit de wet werd geschrapt en thuisonderwijs een reguliere mogelijkheid zou worden voor alle ouders/kinderen, een en ander gelardeerd met allerhande eisen aan de onderwijskwaliteit en dergelijke. We kunnen vaststellen dat de Minister in het huidige wetsontwerp zo'n beetje al die nieuwe eisen heeft gehandhaafd, maar tegelijkertijd artikel 5b als kapstok voor het beroep op vrijstelling in stand houdt. Daarmee volgt deze Minister het advies van de Onderwijsraad uit 2012 op door artikel 5b te handhaven, maar het introduceren van een karrevracht aan voorwaarden en eisen aan de ouders was niet iets wat de Onderwijsraad daarbij voor ogen had. Immers, de Onderwijsraad wilde dat introduceren van allerhande kwaliteitseisen e.d. juist koppelen aan het mogelijk maken van thuisonderwijs voor een bredere groep dan alleen ouders met richtingsbezwaren.

Wat nu op tafel ligt is een stevige motie van wantrouwen naar ouders die een beroep op vrijstelling willen doen en zal ertoe leiden dat het aantal vrijstellingen fors zal afnemen. Een klap in het gezicht voor de '5b kinderen' waarmee het juist heel goed gaat, terwijl de prioriteit van de Minister toch echt zou moeten liggen bij kinderen met wie het helemaal niet goed gaat, zoals bijvoorbeeld de 'thuiszitters' en de overige problemen waar het onderwijs mee te kampen heeft, zoals ik hiervoor bij punt 2 heb aangestipt.

## 12. Vrijheid van onderwijs?

Tot slot wil ik nog even kort stilstaan bij een opmerking van Minister in de eerste alinea van de MvT, op pagina 7:

De regering vindt het recht van ouders om voor hun kind het onderwijs te kiezen dat bij hen past van grote waarde. Dat is de basis van de vrijheid van onderwijs. Het sluitstuk daarvan is dat ouders de vrijheid hebben in voorkomende gevallen thuisonderwijs te geven door op grond van richtingbezwaren vrijgesteld te worden van de leerplicht.

Na dit prachtige uitgangspunt vervolgt de Minister zijn relaas met een waslijst aan beperkingen, zoals ik in dit stuk heb laten zien. Mijn conclusie is dat de Minister met dit wetsontwerp de vrijheid van onderwijs juist verder beperkt ten opzichte van de reeds bestaande wetgeving, beperkingen die strijdig zijn met art. 23 Grondwet. Het is daarmee een forse stap in de verkeerde richting, wat overigens ook de mening is van deskundigen uit de onderwijswereld, waarvoor ik – geheel tot slot – graag verwijs naar een recent opinieartikel in het NRC.<sup>7</sup>

Mr. A. Nijhuis  
thuisonderwijzer

---

<sup>7</sup> <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/07/01/maak-thuisonderwijs-voor-alle-ouders-toegankelijk-a4004665>